

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نگاهی به مبانی تحلیلی
نظام جمهوری اسلامی ایران

موضوع:
فقه سیاسی: ۳۰ (فقه و حقوق: ۳۳۳)

گروه مخاطب:
- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۰۵۵
مسلسل انتشار (چاپ اول و باز چاپ): ۴۶۰۰

کتاب های دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام / ۴۰

ارسطا، محمدجواد، ۱۳۴۴ -
نگاهی به مبانی تحلیلی نظام جمهوری اسلامی ایران / محمدجواد ارسطا. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر
تلیفات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۹.
[۵۴۴] ص. - مؤسسه بوستان کتاب؛ ۲۰۵۵. کتاب های دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام؛ (۴۰) (فقه و حقوق؛ ۳۳۳. فقه سیاسی؛
۳۰)

ISBN 978-964-09-0648-4 - ۹۰۰۰ تومان

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه: ص. [۵۳۱] - ۵۴۴: همچنین به صورت زیرنویس.
۱. ایران - قانون اساسی (جمهوری اسلامی) - نقد و تفسیر. ۲. ولایت. ۳. رهبری (اسلام). ۴. مجمع تشخیص مصلحت
نظام. ۵. ایران. مجلس خبرگان، ۱۳۵۸. الف. دفتر تلیفات اسلامی حوزه علمیه قم. دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام. ب. دفتر
تلیفات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان.

۳۴۴/۵۵۰۳۳

ی ۸ / ۵۱۳۶۸ / ۲۰۶۴ / KMH

۱۳۸۹

نگاهی به مبانی تحلیلی نظام جمهوری اسلامی ایران

دکتر محمدجواد ارسطا

تهیه: دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام

بوستی
۱۳۸۹

نگاهی به مبانی تحلیلی نظام جمهوری اسلامی ایران

• نویسنده: دکتر محمدجواد ارسطا • ویراستار علمی: علی یحیایی
• تهیه: دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام
• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
(مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
• نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۹ • شمارگان: ۱۵۰۰ • بها: ۹۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

• دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائییه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۷۴۲۱۵۵ شماره: ۷۴۲۱۵۴ تلفن بخش: ۷۴۲۴۲۶
• فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
• فروشگاه شماره ۲: تهران، خ فلسطین جنوبی، دست چپ کوچه دوم (پشن)، تلفن: ۶۴۴۶۰۷۳۵
• فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۲۳۶۷۷
• فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۲۲۲۰۳۷۰
• فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۲۲۲۱۷۱۲
• فروشگاه شماره ۶ (ویژه جوانان): قم، ابتدای خیابان شهدا، تلفن: ۷۳۹۲۰۰
• بخش پکنا (پخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ حافظ، نرسیده به چهار راه کالج، نیش کوچه بامشاد، تلفن: ۸۸۹۲۰۳۰۳
• نمایندگی‌های فروش کتاب مؤسسه در داخل و خارج کشور (ضمیمه برگه نظرخواهی آثار انتهایی کتاب)

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS) یا ارسال شماره همراه خود به ۰۲۱-۹۱۵۵۰۰۰۰۰ یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • فیبا: مصطفی محفوظی • مسئول واحد حروفنگاری، اصلاحات حروفنگاری و صفحه‌آرا، احمد مؤتمنی • حروفنگار: فاطمه حیدری‌نژاد • کارشناس و کنترل نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی • نمونه‌خوانی: سیدکاظم رضوی و مرتضی عراقی • نظارت و کنترل آماده‌سازی: بیژن سهرابی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: حسنعلی جعفری • کارشناس طراحی و گرافیک و طراح جلد: مسعود نجابتی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی • اناره آماده‌سازی: حمید رضا تیموری • کارشناس بازاریابی و ارتباط با چاپخانه‌ها: امیرحسین مقدم‌منش • اناره چاپخانه: سعید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.

رئیس مؤسسه
سید محمد کاظم نسس

فهرست مطالب

۱۷	مقدمه نویسنده
۲۱	فصل اول: حدود اختیارات ولی فقیه
۲۶	ولایت در لغت
۲۹	ولایت در اصطلاح
۲۹	اقسام ولایت
۳۱	الف - ولایت مطلقه فقیه در تألیفات امام خمینی پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران
۳۶	ب - ولایت مطلقه فقیه در کلام امام خمینی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران
۳۷	مقصود حضرت امام از احکام فرعی الهیه
۳۷	راه نخست برای اثبات منظور حضرت امام
۳۷	تعریف حکم اولیه و ثانویه
۴۵	راه دوم برای اثبات منظور حضرت امام
۴۹	راه سوم برای اثبات منظور حضرت امام
۵۳	منطقه الفراغ یا میدان‌های آزاد حقوقی
۵۵	خلاصه و نتیجه‌گیری

- ولایت مطلقه فقیه در قانون اساسی ۵۶
- نقد و بررسی کلام برخی از حقوق دانان ۵۷
- راه دیگر برای اثبات ولایت مطلقه فقیه در قانون اساسی ۶۱
- چند نکته ۶۵
- نکته اول: ولایت مطلقه در مقابل ولایت مقیده ۶۵
- نکته دوم: ولایت مطلقه فقیه، وحدت لفظ و تعدد معنی ۶۵
- نکته سوم: مقصود از فقیه چه کسی است؟ ۶۹
- نقد تصور برخی در مقصود از فقیه ۶۹
- فصل دوم: مبانی فقهی - حقوقی اصل ۵۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۷۵
- تفکیک قوا ۷۵
- تفکیک قوا از دیدگاه اندیشمندان مسلمان ۷۷
- تفکیک قوا در جمهوری اسلامی ایران ۸۱
- تعداد قوا در جمهوری اسلامی ایران ۸۴
- قرار داشتن قوای سه گانه زیر نظر ولایت مطلقه امر ۸۸
- الف - نظارت ولی- فقیه بر قوای سه گانه ۸۸
- ب - منظور از ولایت مطلقه ۹۲
- معنای ولایت ۹۲
- ماهیت حقوقی ولایت ۹۲
- ولایت و حاکمیت ۹۴
- معنای اطلاق ولایت ۹۵
- ۱ - ولایت مطلقه و حکومت مطلقه ۹۵
- ۲ - ولایت مطلقه، اصطلاحی با دو معنا ۹۷

- ۱۰۷..... سابقه تاریخی اندیشه ولایت مطلقه فقیه
- ۱۱۱..... ۳- ولایت مطلقه فقیه در قانون اساسی ایران
- ۱۱۳..... راه دیگر برای اثبات ولایت مطلقه فقیه در قانون اساسی
- ۱۱۶..... فصل سوم: حاکم اسلامی؛ نصب یا انتخاب
- ۱۱۷..... تبیین اجمالی نظریه انتصاب
- ۱۱۷..... تبیین اجمالی نظریه انتخاب
- ۱۱۸..... پایه‌های نظریه انتخاب
- ۱۱۹..... اشکال ثبوتی بر نظریه انتصاب
- ۱۲۱..... نقد و بررسی
- ۱۲۵..... ادله لزوم منتخب بودن ولی فقیه
- ۱۳۳..... نقد و بررسی
- ۱۴۰..... بیانی دیگر در استدلال به روایات بیعت برای لزوم منتخب بودن ولی فقیه
- ۱۴۱..... نقد و بررسی
- ۱۴۳..... خلاصه و نتیجه‌گیری
- ۱۴۴..... استدلال آیت الله بروجردی بر نظریه انتصاب
- ۱۴۶..... فصل چهارم: مهار درونی قدرت رهبری در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۴۸..... راه‌های مهار قدرت رهبری
- ۱۵۱..... راه‌های مهار درونی قدرت در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۵۱..... ۱- عدالت و تقوی و شرایط دیگر
- ۱۵۸..... ۲- حسن سابقه و رشد در محیط ویژه
- ۱۶۱..... ارزیابی راه‌های مهار درونی قدرت

فصل پنجم: مهار بیرونی قدرت رهبری در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۶۴
نظارت خبرگان بر اعمال رهبر	۱۶۴
الف - تهیه و تصویب آئین‌نامه داخلی	۱۶۷
ب - اعلام آمادگی برای مشاوره در امور مربوط به رهبری	۱۶۷
ج - توجه به تشکیلات اداری مقام رهبری	۱۶۸
د - اخذ و بررسی اطلاعات	۱۶۹
نقد و بررسی نظارت خبرگان بر اعمال رهبر	۱۷۳
انحلال مجلس خبرگان	۱۷۵
اشکال دور در نظارت مجلس خبرگان بر رهبر	۱۸۱
نقد و بررسی اشکال دور	۱۸۱
فصل ششم: مجلس خبرگان از دیدگاه نظریه ولایت فقیه	۱۸۷
۱ - انتخاب رهبر و معرفی او	۱۸۷
۲ - تشخیص فقدان شرایط و اعلام عزل رهبر	۱۸۸
تبیین فقهی مجلس خبرگان رهبری از نظر امام خمینی	۱۹۰
تبیین فقهی مجلس خبرگان رهبری از نظر دیگر فقها	۱۹۴
نظریه اول	۱۹۵
نقد و بررسی نظریه اول	۱۹۹
نظریه دوم	۲۰۰
نقد و بررسی نظریه دوم	۲۰۱
نظریه سوم	۲۰۳
نقد و بررسی نظریه سوم	۲۰۴

۲۰۸ نظریه چهارم
۲۱۰ نقد و بررسی نظریه چهارم
۲۱۳ نظریه پنجم
۲۲۰ نقد و بررسی نظریه پنجم
۲۲۳ نظریه پیشنهادی
۲۲۶ مرجحات تعیین رهبر
۲۲۷ راه‌های تشخیص مرجحات ثبوتی تعیین رهبر و روش قانون اساسی در تعیین
۲۲۷ رهبر
۲۳۱ اشکال و پاسخ
۲۳۴ فصل هفتم: جایگاه مجلس خبرگان از دیدگاه نظریه انتخاب
۲۳۷ تعدد دارندگان شرایط رهبری و مشکل ترجیح یکی از آنان
۲۴۱ لزوم رجوع به مرجحات، در صورت تعدد دارندگان شرایط
۲۴۳ اشکال
۲۴۴ پاسخ
۲۴۷ در تزامن برتری صفات چه باید کرد؟
۲۵۲ ضمانت اجرایی نظریه انتخاب
۲۵۳ ۱- ضمانت اجرایی انتخاب رهبر توسط مردم
۲۵۵ ۲- ضمانت اجرایی انتخاب اصلح
۲۶۲ فصل هشتم: گزینش اعضای مجلس خبرگان بر مبنای نظریه نصب
۲۶۲ شرط انتخابی بودن اعضای خبرگان، بر اساس نظریه نصب
۲۶۶ دلیل لزوم منتخب بودن خبرگان

۲۶۷	راه اول.....
۲۷۰	راه دوم.....
۲۷۱	راه سوم:.....
۲۸۲	بیعت از دیدگاه نظریه انتصاب.....
۲۸۸	فصل نهم: پیشینه تاریخی مفهوم مصلحت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۲۸۹	اقسام مصلحت و جایگاه آن.....
۲۹۳	الف - سیر تاریخی مفهوم مصلحت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۰۸	بررسی سؤالاتی در مورد حیطة اختیارات ولی فقیه.....
۳۱۲	فصل دهم: مجمع تشخیص مصلحت نظام در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۳۱۲	مصلحت، موازین شرع و قانون اساسی.....
۳۱۳	الف - مجمع تشخیص مصلحت نظام و قانون اساسی.....
۳۲۰	ب - مجمع تشخیص مصلحت نظام و موازین شرع.....
۳۲۴	ضرورت وجودی مجمع تشخیص مصلحت نظام.....
۳۲۷	مجمع تشخیص مصلحت و قانون‌گذاری ابتدایی.....
۳۳۶	نظارت بر مجمع تشخیص مصلحت نظام.....
۳۳۸	فصل یازدهم: مصلحت در فقه اهل سنت و اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>
۳۳۸	تشخیص مصلحت در فقه اهل سنت.....
۳۳۸	تعریف.....
۳۴۰	دیدگاه مذاهب اهل سنت در مورد مصالح مرسله.....
۳۴۲	اقسام مصالح.....

۳۴۲	الف - از نظر درجه اهمیت
۳۴۳	ب - از دیدگاه شرع
۳۴۴	شروط عمل به مصالح مرسله
۳۴۵	چگونگی تشخیص مصالح مرسله
۳۴۶	دلایل حجیت مصالح مرسله
۳۴۷	ج - تشخیص مصلحت در فقه امامیه
۳۵۵	اشکالات فقهای امامیه بر مصالح مرسله
۳۵۶	نقد اشکالات
۳۶۶	نتیجه گیری
۳۶۷	خلاصه مباحث مطرح شده در مورد مصلحت
۳۷۲	فصل دوازدهم: اعتبار رأی اکثریت
۳۷۴	گفتار اول: دیدگاه مخالفان اعتبار رأی اکثریت
۳۷۴	عقل
۳۷۵	قرآن
۳۸۰	روایات
۳۸۲	گفتار دوم: دلایل موافقان اعتبار رأی اکثریت
۳۸۲	عقل
۳۸۲	نقد و بررسی استدلال مخالفان و موافقان اعتبار رأی اکثریت به عقل
۳۸۵	قرآن
۳۸۸	نقد و بررسی استدلال موافقان و مخالفان اعتبار رأی اکثریت به قرآن
۳۸۸	آیات مورد استناد موافقان اعتبار رأی اکثریت
۳۸۹	مرحله اول: دلالت آیات مورد استناد بر وجود مشورت

- الف - بررسی دلالت آیه «و شاورهم فی الامر» بر وجوب مشورت ۳۸۹
- مناقشه اول: ۳۸۹
- نقد و بررسی ۳۹۰
- مناقشه دوم: ۳۹۳
- نقد و بررسی ۳۹۵
- ب - بررسی دلالت آیه «و امرهم شوری بینهم» بر وجوب مشورت ۳۹۸
- مناقشه اول ۳۹۹
- نقد و بررسی ۳۹۹
- مناقشه دوم ۴۰۰
- نقد و بررسی ۴۰۱
- دیدگاه مورد قبول ۴۰۱
- مرحله دوم: ترجیح یا عدم ترجیح رأی اکثریت بر رأی اقلیت ۴۰۳
- نقد و بررسی ۴۰۴
- ۲ - آیات مورد استناد مخالفان اعتبار رأی اکثریت ۴۰۶
- نقد و بررسی ۴۰۷
- نتیجه نهایی: ۴۱۳
- فصل سیزدهم: نگاهی به مبانی فقهی شورا در حکومت اسلامی ۴۱۵
- الف - عقل ۴۱۸
- ب - قرآن ۴۲۰
- در چه اموری باید مشورت کرد؟ ۴۲۲
- بررسی و نقد اشکالات وارد بر استدلال به آیه «و شاورهم فی الامر»: ۴۲۴
- اشکال اول: ۴۲۴
- نقد و بررسی ۴۲۴

۴۲۵	اشکال دوم
۴۲۶	نقد و بررسی
۴۲۹	برخی از فواید مشورت
۴۳۰	اشکال سوم:
۴۳۱	نقد و بررسی
۴۳۲	اشکال چهارم
۴۳۳	نقد و بررسی
۴۳۷	ج - سنت
۴۴۴	فصل چهاردهم: مردم و تشکیل حکومت اسلامی
۴۴۵	نقش مردم در تشکیل حکومت اسلامی از دیدگاه فقها
۴۵۰	نظریه کارآمدی
۴۵۱	دلایل وابسته بودن تشکیل حکومت اسلامی به آرای اکثریت مسلمانان
۴۶۰	نقد و بررسی سؤالات احتمالی
۴۶۰	۱- احادیث دال بر نفی اختیار مردم در تعیین حاکم
۴۶۲	نقد و بررسی
۴۶۴	۲- عمومات امر به معروف و نهی از منکر
۴۶۵	نقد و بررسی
۴۶۷	۳- اگر چهل یار داشتم
۴۶۸	نقد و بررسی
۴۶۹	۴- جهاد ابتدایی
۴۷۰	نقد و بررسی

مقدمه نویسنده

به نام آن که هستی نام از او یافت

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نخستین تلاش برای تدوین فقه سیاسی اسلام بر اساس مذهب اهل بیت علیهم السلام در عصر حاضر است که با توفیق فراوانی همراه بود.

اگرچه نهضت تدوین قانون اساسی به شکل امروزی آن از قرن هیجدهم میلادی آغاز شد، ولی ریشه‌های آن به قرون گذشته باز می‌گردد. بی‌تردید یکی از نمودارترین ریشه‌ها و سوابق این موضوع را می‌توان در عهدنامه‌ای یافت که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پس از هجرت از مدینه و هنگام تشکیل اولین دولت اسلامی بین مسلمانان و یهودیان ساکن مدینه منعقد کرد.^۱ پس از آن، ملاحظه می‌شود که در کلام امیرالمؤمنین علیه السلام به طور مشروح تری به این امر پرداخته شده مانند این که حقوق متقابل دولت و مردم که اصلی‌ترین موضوع حقوق اساسی می‌باشد به تفصیل در برخی از خطب و نامه‌های نهج البلاغه هم چون خطبه ۲۱۶ و نامه ۵۳ (عهدنامه مالک اشتر) مطرح شده است.

شکل‌گیری اقتصاد صنعتی، پیدایش طبقه سرمایه‌داران جدید، رواج شیوه‌های

۱. ر. ک: آیت الله علی احمدی میانجی، مکتب الرسول صلی الله علیه و آله، ج ۳، ص ۶، و مابعد و آیت الله ناصر مکارم شیرازی،

دائرة المعارف فقه مقارن، ج ۱، ص ۵۲۸ - ۵۲۹.

۲. شماره خطبه و نامه بر اساس نهج البلاغه‌ای است که همراه با توضیحات صبحی صالح چاپ شده است.

نوین استعمار طبقه کارگر، ظهور اندیشمندان جدید در حوزه سیاست و اقتصاد و بالا رفتن سطح فرهنگ و اطلاعات عامه مردم، از جمله عواملی بود که ضرورت تدوین حقوق و تکالیف متقابل حکومت و مردم را در قالب یک سند معتبر داخلی که حاکم بر سایر قوانین و مقررات باشد، آشکار ساخت، سندی که قانون اساسی نام گرفت. تدوین چنین سندی در ایران برای اولین بار، یکی از اهداف نهضت مشروطیت بود. مبنای دینی نهضت مشروطه، تعداد زیادی از فقیهان و صاحب نظران مسلمان را بر آن داشت که در زمینه حقوق اساسی و موضوعات مختلف آن به تبیین دیدگاه اسلام بپردازند. مکتوبات این اندیشمندان به عنوان اولین گام‌هایی که در عصر جدید، در این حوزه برداشته شد از اهمیت زیادی برخوردار بوده، شایسته تقدیر فراوان می‌باشد چرا که اولین قدم‌ها همواره با دشواری‌ها و ناهمواری‌های زیادی روبه‌رو است.

از آن‌جا که حکومت مشروطه یک حکومت اسلامی تمام عیار نبود، قانون اساسی آن نیز به طور کامل بر اساس تعالیم اسلامی تدوین نشده و مبنای دیدگاه اسلام به شمار نمی‌آمد، علاوه بر این، بسیاری از مبانی و موازین اسلامی آن نیز هیچ‌گاه در عمل، امکان اجرا پیدا نکرد.

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ و شکل‌گیری اولین حکومت اسلامی بر مبنای فقه اهل‌بیت (ع) در عصر حاضر، فقهای امامیه این فرصت را یافتند که به تدوین یک قانون اساسی بر پایه تعالیم اسلام راستین و آموزه‌های ائمه معصومین علیهم السلام بپردازند، کار بسیار دشوار و ارزشمندی که در مدت کوتاهی پس از پیروزی انقلاب به سامان رسید.^۱

۱. در تاریخ ۵۸/۵/۱۲ مردم در یک انتخابات عمومی ۷۲ نفر از اندیشمندان و اسلام‌شناسان را به عنوان نمایندگان خود در مجلس خبرگان تدوین نهایی قانون اساسی برگزیدند. قانون اساسی مصوب این مجلس در تاریخ

تبیین و تحلیل مبانی فقهی این قانون از ابتدا مورد توجه صاحب‌نظران و حقوق‌دانان قرار گرفت.

مقالات متعددی در این زمینه به رشته تحریر درآمد و کتاب‌هایی نیز تألیف شد. از آن‌جا که در اکثر این نوشته‌ها، دانشجویان مقطع کارشناسی و گاهی دانشجویان مقطع ارشد، مخاطب بودند، سطح علمی آن‌ها به ناچار به گونه‌ای سامان می‌یافت که برای مخاطبان مزبور قابل فهم باشد. این امر مانع تدوین بسیاری از مباحث تحلیلی عمیق و تفصیلی در این مکتوبات می‌شد.

اکنون پس از گذشت سی سال از تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ضرورت پردازش عمیق‌تر و تفصیلی‌تر مبانی تحلیلی این قانون، آشکارتر است. در این پردازش باید مبانی فقهی که اصلی‌ترین پایه قانون اساسی ایران است به دقت مورد توجه قرار گیرد چنان که مبانی حقوقی و سیاسی آن نیز نباید مورد غفلت واقع شود. اثر حاضر در راستای تأمین چنین هدفی، به نگارش درآمده است.

این قلم خود را وامدار کسانی می‌داند که پیش از او در این میدان، گوی زده‌اند^۱ و امیدوار است که با تقدیم این کتاب، توانسته باشد که فقط «نگاهی به مبانی تحلیلی نظام جمهوری اسلامی ایران» بیاندازد و قدمی در راه غناء ادبیات فقهی، حقوقی و سیاسی این موضوع بردارد.

در طی فصول این کتاب، مهم‌ترین مبانی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از حیث فقهی و حقوقی - سیاسی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و سعی شده به اهم سوالاتی که در هر یک از موارد طرح شده یا قابل طرح است پرداخته شود. نگارنده

→ ۵۸/۹/۱۲ در یک همه‌پرسی به تأیید اکثریت قاطع مردم رسید، بنابراین تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مدتی کمتر از چهارماه به انجام رسیده است.

۱. به ویژه استاد بزرگ حقوق عمومی و فقه سیاسی آیت الله عمید زنجانی که با تألیف دوره ده جلدی فقه سیاسی (علاوه بر کتاب‌های دیگر) حق بزرگی برگردن این رشته و اساتید و دانشجویان آن دارند.

امیدوار است توفیق یابد که در آینده با بررسی تحلیلی دیگر مبانی قانون اساسی ایران، این مباحث را تکمیل کند.

در پایان لازم است از تمامی کسانی که در چاپ و انتشار این اثر کوشیدند سپاس‌گزاری کنم به ویژه فاضل ارجمند حجیت الاسلام و المسلمین آقای دکتر علی یحیایی که با تلاش فراوان، زحمت به سامان رساندن این کتاب را بر عهده گرفته و در مدت کوتاهی آن را به انجام رسانده‌اند.

و کلام آخر، تقدیم این اثر ناچیز است که حتی برگ سبزش نیز نمی‌توان نامید به پیشگاه با عظمت آخرین موعود و اساسی‌ترین قانون عالم وجود، به این امید که با عنایت خود، آن را ارتقاء دهد و روح پدر نگارنده را از ثوابش بهره‌مند گرداند.

محمد جواد ارسطا

۸۹/۷/۱۲

مصادف با سالروز شهادت امام صادق علیه السلام